

МЕХАНІЗМ УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: РІВНІ ТА ЗАСОБИ КООРДИНАЦІЇ

О. О. Алсуф'єва, ст. викладач, Національна металургійна академія України, alsuffjeva@i.ua

У статті розглядаються особливості узгодження економічних інтересів суб'єктів інноваційної діяльності в рамках національної інноваційної системи. Рівні та засоби узгодження означених інтересів аналізуються на основі їх структуризації за ієрархічним та функціональним критеріями. Механізм узгодження економічних інтересів суб'єктів національної інноваційної системи розглядається в площині пошуків їх інноваційної активності з метою стабілізації та розвитку національної економіки.

Ключові слова: інноваційна діяльність, національна інноваційна система, рівні національної інноваційної системи, узгодження економічних інтересів, методи узгодження економічних інтересів, процедури узгодження економічних інтересів.

Постановка проблеми. Економічна природа генерування та розповсюдження інновацій проявляється в соціально-економічному контексті нової економіки. Імперативами її інноваційної спрямованості стає відмінна від індустріальної архітектоніка відтворення інновацій, що пов'язано з модифікацією факторів виробництва, ускладненням відтворювальних пропорцій, поглибленням протиріч між індивідуальною працею і глобальним капіталом. Зміна ролі і цінності знання в системі генерування та трансферту інновацій призводить до трансформації способу координації економічних відносин, які формуються в умовах загострення внутрішніх протиріч, з одного боку, закону спадної дохідності, з іншого, – «відкритого коду» власності на об'єкти інтелектуальної праці, що супроводжується зовнішніми ефектами, реалізація яких вимагає мережевої взаємодії економічних суб'єктів.

Слід зазначити, що феномен національних інноваційних систем (НІС) як форма поступального інноваційного руху економіки підпорядковується загальноекономічним законам і закономірностям економічного розвитку, а економічні інтереси суб'єктів генерування та розповсюдження інновацій формуються в умовах фундаментальної невизначеності та обмеженої раціональності. Зняття протиріч між перспективними інноваційними потребами економічної системи (в оновленні усталеної системи продуктивних сил) і сформованою виробничо-технологічною базою (під впливом попе-

редніх технологічних укладів) відбувається шляхом вибудовування моделей НІС.

Для активізації механізмів розробки і впровадження інновацій в рамках НІС необхідним виявляється не тільки концентрація та ефективна комбінація інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів в часі та просторі, а і дієва практика досягнення узгодженості складної множини відповідних інтересів. Світова практика пропонує широкий спектр інструментів науково-технічної, інноваційної та промислової політики, за допомогою яких регулюються інноваційні процеси в економічних системах, проте кожна країна вибудовує власні їх сполучення, адаптовані до національних пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування доктрини, яка стає основою інноваційної політики держави [1], відбувається в умовах та під впливом інституційного середовища, іманентного кожній національній економіці. Тому нові підходи з цієї проблематики, що ґрунтуються на критичному переосмисленні теоретичних положень представників світового інституціоналізму, збагачують теоретико-методологічний інструментарій економічних досліджень. В Україні, в контексті інституціонального підходу цілком слушно наголошують не лише на контрактно-правових, але і на етико-психологічних аспектах взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності. Відтак особливої уваги набувають наукові праці С. І. Архієреєва [2], А. А. Гриценка [3], В. В. Дементьєва [4], А. А. Костусєва [5], Г. М.

Лозової [6], І. Й. Малого [7], В. О. Мандибури [8], Н. Л. Михальчишина [9], О. М. Панкратової, В. С. Савчука, Л. І. Федулової [10], О. Л. Яременка [11], В. Д. Якубенка [13] та інших, які присвячені дослідженням не тільки процесів інституційної структуризації економічних систем транзитивного типу, але і розкриттю соціально-економічного змісту їх базисних інститутів (власності, влади, управління, праці), їх взаємозв'язку із структуроутворенням інституційної складової економіки, формуванням і реалізацією свободи господарюючих суб'єктів. Аналіз зазначеної проблематики відкриває широкий простір для наукових досліджень як формальних, так і неформальних аспектів розвитку такого інституту як НІС.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у поглибленні теоретико-методологічних положень щодо регулювання інноваційної діяльності на рівні національної економіки з врахуванням особливостей узгодження економічних інтересів суб'єктів НІС.

Виклад основного матеріалу дослідження. НІС є підсистемою суспільних відносин, в основу якої покладене широке співробітництво за участю виробників, постачальників, посередників, споживачів та інших потенційних учасників інноваційної діяльності, що має сприяти і підсилювати розвиток національної економіки.

Як інститут макрорівня економіки НІС є складною конфігурацією елементів і підсистем формальних та неформальних інститутів, що забезпечують взаємодію суб'єктів інноваційної діяльності на різних рівнях і ринках та коригуються інноваційною політикою держави. В свою чергу, інституційна архітектура НІС, що формується завдяки поєднанню інститутів інноваційної діяльності (як свідомо створених, так і спонтанних) у суспільний механізм, визначає характер притаманних для неї процесів та впливає на ефективність інноваційної політики і економіки в цілому.

НІС як складна інституційна система, поєднує множину інститутів, що чинять безпосередній або опосередкований вплив на інноваційне середовище. Одним з ключових інститутів НІС є інститут узгодження дій суб'єктів інноваційної діяльності, що у

якості одного із стрижневих засад має такий інститут як механізм узгодження дій суб'єктів на основі узгодження їх економічних інтересів. Розглянемо цей інститут більш докладно.

В науковій літературі терміни «узгодження», «поєднання» використовують для характеристики досягнення спільної (загальної) спрямованості інтересів партнерів. При цьому за рівнем поєднання інтересів розрізняють поняття «узгодження» і «сполучення». Так узгодження інтересів відображає перший, нижчий ступінь їх поєднання, а сполучення – більш високий, тобто відбувається досягнення їх більш глибокого взаємозв'язку та взаємопроникнення [14, с.702]. Це передбачає наявність таких методів та інструментів узгодження, які спрямовані на завчасне попередження конфліктів і об'єднання зусиль суб'єктів на основі висвітлення спільних економічних інтересів.

Узгодження економічних інтересів (ЕІ) суб'єктів інноваційної діяльності (ІД) є «вбудованою» складовою механізму самоорганізації і саморегулювання НІС, що забезпечує підтримку цілісності системи, сприяє досягненню загальної стратегічної мети. При цьому взаємозв'язок інтересів фіксується формальними (договір, інструкція, угода тощо) і неформальними інститутами (домовленості, правила), що визначають діапазон їх відповідальності за реалізацію кінцевої мети.

Концептуально-теоретичну основу формування механізму узгодження ЕІ суб'єктів НІС складають: система суспільного поділу праці, наявність різних форм власності, складна організація системи ЕІ (горизонтальна, вертикальна, сільова), вплив та врахування інтересів інших суб'єктів господарської діяльності, виключення умов нецивілізованих форм реалізації інтересів.

Узгодження ЕІ опосередковується *факторами*, які впливають і на саму ІД, сприяючи її розвитку. У множині цих факторів в найбільш укрупненому вигляді можна виділити зовнішні і внутрішні. У складі зовнішніх факторів *об'єктивну* природу мають ті, дія яких обумовлена довготривалими тенденціями і не може бути пов'язаною з окремими вольовими рішеннями конкретного суб'єкта. *Суб'єктивна*

природа характерна, навпаки, для тих факторів, дія яких є прямим наслідком свідомо прийнятого рішення. Проте, дія означених зовнішніх і внутрішніх факторів на потреби і інтереси суб'єктів НІС здійснюється в їх сукупності.

Узгодженість ЕІ суб'єктів НІС стає основою мотивації їх поведінки. Спонукальні мотиви (об'єктивні і суб'єктивні, ті, що стимулюють або гальмують) координуються, підпорядковуються і утворюють певну систему мотивації (мотиваційний комплекс) для здійснення ІД, формуючи ту чи іншу інноваційну стратегію.

В умовах ринкової економіки узгодження відособлених і різноспрямованих ЕІ суб'єктів НІС здійснюється в ході обміну (безпосереднього або опосередкованого товарно-грошовими відносинами) результатами ІД, а також під впливом (чи за допомогою) держави і посередників. За своїм змістом узгодження ЕІ суб'єктів НІС можна розглядати, на нашу думку, як ще один вид ІД, що передбачає: по-перше, певний вимір впливу на поведінку і діяльність суб'єкта, тобто певне «зважування» ЕІ за визначеністю і спрямованістю у взаємодії з іншими факторами, по-друге, певну *діяльність* суб'єктів НІС, що спрямована на досягнення згоди про форми та межі задоволення ЕІ, способи і гарантії їх реалізації.

Узгодження ЕІ суб'єктів НІС відбувається майже на всіх рівнях економіки – від нанорівня до міжнародного рівня, а певний стан загальної їх узгодженості (врівноваженості) досягається внаслідок взаємного впливу суб'єктів майже всіх рівнів НІС (прямого, не прямого, опосередкованого іншими суб'єктами або інститутами). Спираючись на проведені дослідження, надамо рівні та індикатори узгодження ЕІ суб'єктів НІС, враховуючи ієрархічний критерій структуризації (рис. 1). Так, на *макрорівні* НІС означене узгодження потребує досягнення взаємної відповідності інтересів її агрегованих акторів, а саме: секторів національної економіки, які приймають безпосередню або опосередковану участь у виробниц-

тві та реалізації результатів (ІД), сектору державної координації та підтримки ІД, сектору споживачів результатів ІД. Динаміка ступеня узгодженості економічних інтересів на макрорівні НІС відображається в динаміці загальних макроекономічних показників та показників ІД на макрорівні, окремо.

На *мезорівні* НІС узгодження ЕІ її суб'єктів потребує врахування взаємної відповідності інтересів секторів національної економіки, а саме: науково-дослідницького, інноваційно-технологічного, виробничого, фінансового секторів, інститутів державної координації та підтримки ІД, сектору недержавної підтримки ІД, споживачів результатів ІД за регіонами та галузями. Динаміка ступеня узгодженості ЕІ суб'єктів НІС на мезорівні відображається в динаміці загальних показників та показників ІД на мезорівні за регіонами, галузями, інституційними угрупованнями (кластерами, технопарками тощо). Узгодження ЕІ на *мікрорівні* НІС передбачає досягнення певної відповідності інтересів між суб'єктами господарювання, які приймають участь у виробництві та реалізації результатів ІД (прямо або опосередковано), споживачами результатів ІД, інститутами державної координації та підтримки ІД на макрорівні економіки. Динаміка ступеня узгодженості економічних інтересів на мікрорівні НІС відображається в динаміці загальних показників та показників ІД певних суб'єктів господарювання, а також в динаміці задоволення та підвищення добробуту споживачів результатів ІД.

Нанорівень НІС передбачає дієвість самоорганізації суб'єкта інноваційної діяльності, його зацікавленість в ІД, що ґрунтується на узгодженості його ЕІ за різним функціональними ролями. Так, відрізняються зміст і реалізація інтересів споживача та інвестора інновацій, власника засобів виробництва інноваційної продукції і робітника, який на них працює. Специфіка поведінки означеного суб'єкта визначається наявними умовами формування та реалізації його інтересів, що пов'язане з умовами отримання.

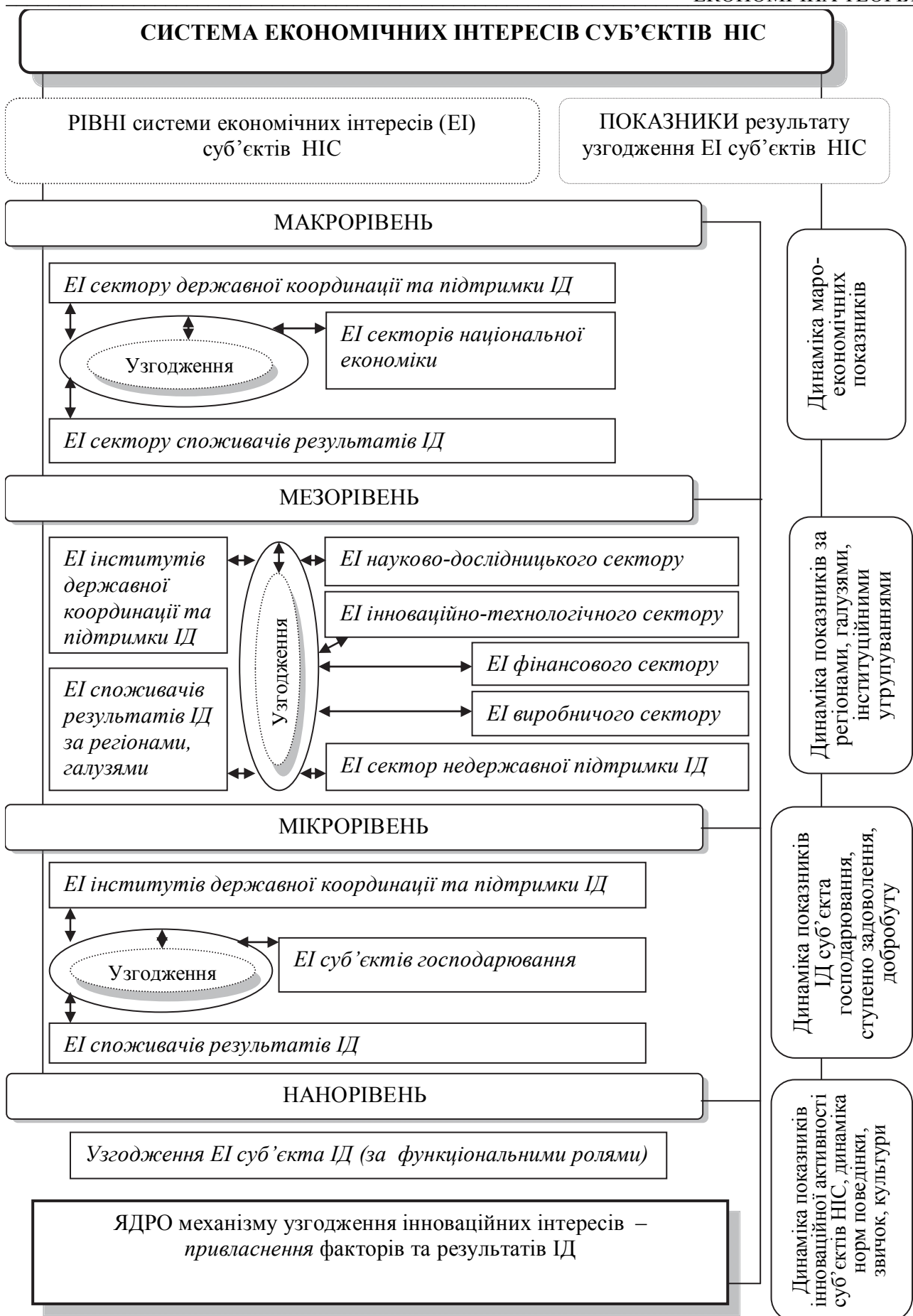

Рис. 1. Рівні та індикатори узгодження економічних інтересів суб'єктів НІС.

і використання об'єктів привласнення. Динаміка ступеня узгодженості інноваційних інтересів нанорівня НІС відображає динаміка показників інноваційної активності безпосередньо окремих суб'єктів НІС, включаючи динаміку їх норм поведінки, звичок, традицій, культури.

Таким чином, суб'єкти НІС, підпадаючи під вплив одне одного узгоджують ЕІ у той чи інший спосіб, що, в кінцевому рахунку, забезпечує розвиток інноваційної діяльності і впровадження інновацій. Взаємозалежність ЕІ суб'єктів НІС зумовлює рух (розвиток, гальмування) пошукової активності кожного з її учасників. Проте, *ядро* механізму узгодження ЕІ суб'єктів НІС, за результатами проведеного аналізу, складає складна система форм *привласнення* факторів та результатів ІД, яка утворює підґрунтя не тільки системи ЕІ суб'єктів НІС, а і означеного механізму.

Механізм узгодження ЕІ суб'єктів НІС може розглядатися і як інститут, і як система, що має складну структуру, яку, на нашу думку, за функціональним критерієм структуризації можна представити як множину засобів координації: процедур, методів, інструментів, процесів, стимулів і ініціатив, що сприяють досягненню стану загальної узгодженості (врівноваженості) означених інтересів як в цілому, так і у кожному конкретному випадку, окремо (рис. 2).

Так, *методи* узгодження ЕІ суб'єктів НІС (планування, мотивація, координація, моніторинг, аналіз, контроль) поділяються на універсальні, селективні або адресні, регулятивні або нормативні, прямі або не прямі щодо впливу на суб'єкта інноваційної діяльності, підтримуються множиною стимулів (економічних, адміністративних, моральних тощо). Адекватність методів і стимулів узгодження означених інтересів умовам господарювання підвищує результативність, скорочує тривалість впровадження інновацій, а неадекватність – загострює інноваційні суперечності, ускладнює й гальмує цей процес. В системі *інструментів* погодження ЕІ суб'єктів НІС за специфікою впливу виокремлюються такі групи: 1) інструменти прямого погодження: законодавчі акти, державні гарантії; 2) інструменти непрямого погодження: бюджетна, кредитна,

податкова, інвестиційна політики та ін.; 3) інструменти підтримки інфраструктури ІД, наприклад, цільове державне фінансування; організація спеціальних зон; підтримка підприємницьких інкубаторів, кластерів; 4) інструменти інформаційного узгодження: форуми, погоджувальні комісії і т.п.; 5) лобювання тощо.

Процедури узгодження ЕІ суб'єктів НІС залежно від її учасників поділяються на такі: державна, ринкова, громадська, із залученням посередників та без посередників або самоорганізаційна. Держава в якості головного носія державних та суспільних інтересів, цілеспрямовано впливає на інтереси суб'єктів означеної діяльності, використовуючи методи прямого (державні пільги й гарантії, державні замовлення, адміністративні заходи, спеціалізовані адаптаційні програми) і опосередкованого впливу (через прогнозування й індикативне планування, моніторинг і контроль інноваційних процесів, залучення до цього процедур законотворення, заходів економічної й соціальної політики, засобів масової інформації, виховання, загальної освіти й культури, загальних умов життєдіяльності людини тощо). Формування та упровадження цих заходів державою потребує, по-перше, урахування наявного та створення необхідного додаткового правово-нормативного, інформаційного, фінансового, технічного, кадрового й іншого забезпечення ІД у межах конкретних організаційних форм (суспільних, колективних, індивідуальних), по-друге, вживання відповідних методів, по-третє, формування й використання відповідних стимулів. Саме на державі лежить відповідальність за дотриманням інноваційного типу розвитку шляхом збалансованого використання адміністративних (ієрархічних) і ринкових (синергетичних) принципів управління, підтримкою та розвитком інноваційного партнерства держави, бізнесу, науки та освіти.

Державний вплив на узгодження ЕІ суб'єктів НІС (рис. 2) здійснюється й у межах загальногосподарських програм, і внаслідок розробки спеціалізованих заходів, орієнтованих на конкретні проблеми. До функцій цього регулювання слід віднести законодавчо-нормативну (створення правово-нормативної бази інноваційної ІД),

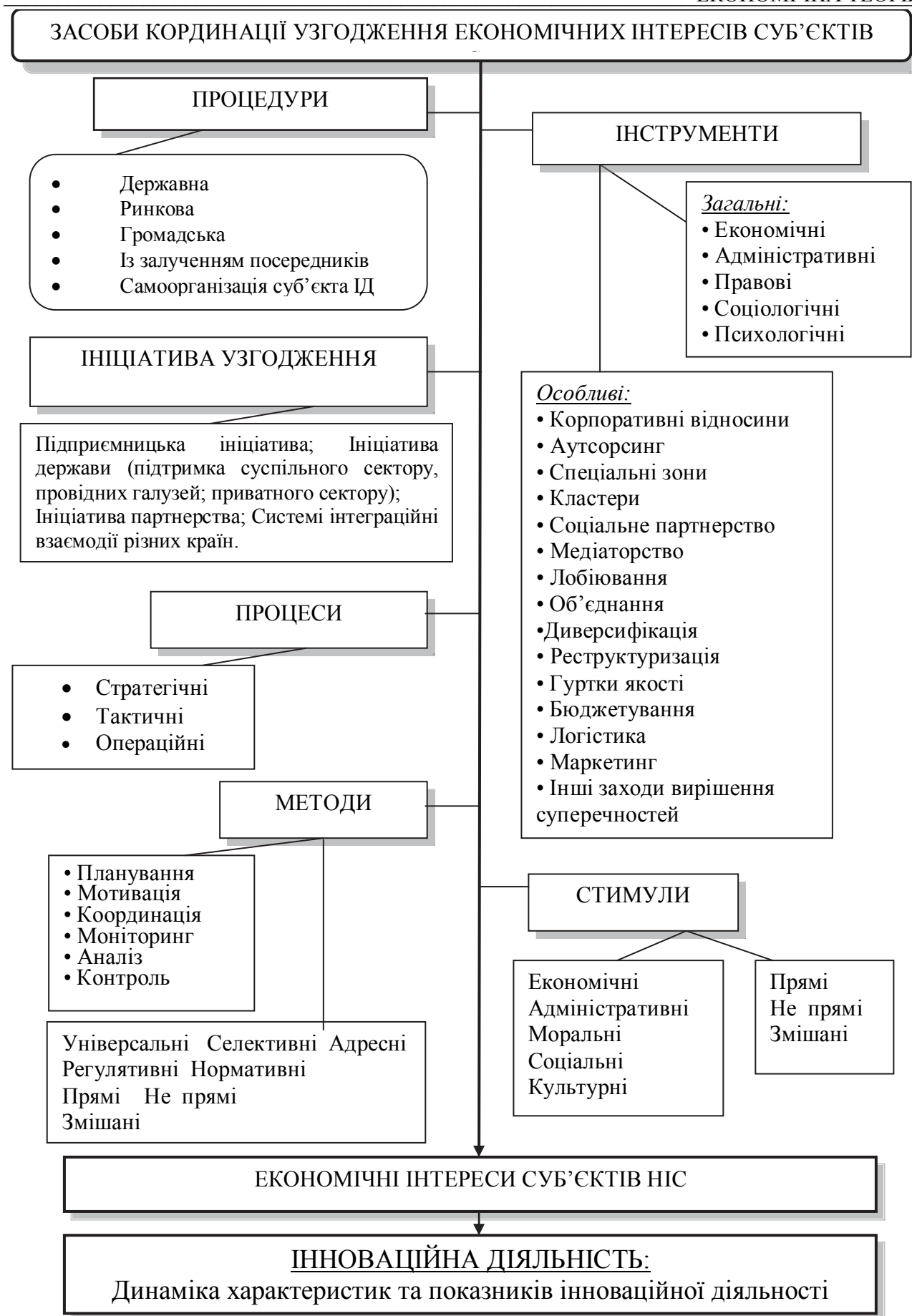

Рис.2. Засоби координації узгодження економічних інтересів суб'єктів НІС.

інформаційну (своєчасне забезпечення суб'єктів інформацією, яка є необхідною для ІД), стимулюючу (заохочення суб'єктів до ІД у пріоритетних напрямках), підтримуючу (підтримка тих, хто займається ІД), координуючу (коригування руху НІС з метою досягнення обраних загальнонаціональних цілей). Слід зазначити, що у наявних способах координації виробництва та просування інновацій, які створюють підґрунтя НІС, переважають саме ініційовані державою або декількома державами [15, с.73]. Так, програма «Еврика» заснована для розробки великих проектів у галузі технологій компаніями декількох країн на умовах фінансування з боку ЄС. Однак використання окремих елементів подібних програм можливо тільки в тому випадку, якщо вони сприймаються ринком.

Ринкове середовище зумовлює стихійне, конкурентне узгодження інтересів суб'єктів НІС. У його межах відбувається грошове вимірювання інноваційних витрат і результатів (функція вимірювання) та диференціація суб'єктів ІД (стимулююча та санаційна функції); усвідомлюється й розповсюджується інформація, формуються оцінки і очікування (інформаційна функція); поширюються зв'язки і підвищується взаємна залежність суб'єктів ІД (інтеграційна функція).

В умовах недосконалої конкуренції ІД спрямовується на задоволення домінуючих, переважно корпоративних ЕІ. Чималі труднощі для узгодження інтересів на макро-, мезо – і мікрорівні, навіть у країнах лідерах, створюються специфічними особливостями ринку інновацій, на якому в результаті динаміки попиту і пропозиції здійснюється реалізація інтелектуальних продуктів у відповідності з інтересами суб'єктів, які беруть участь у розподілі доходів. Ринок інтелектуальних продуктів є ринком недосконалої конкуренції, що має специфічні особливості, які пов'язані, в тому числі, з монополією власників виняткових прав на ряд продуктів – об'єктів інтелектуальної власності. На даному ринку можливе існування, як монополії, так і моносонії, коли споживач інтелектуального продукту може диктувати свої власні умови продавцю (творцеві) даного продукту. При цьому слід враховувати, що

процес комерціалізації інновацій неможливо уявити без стратифікації (розмежування) прав власності на інтелектуальний продукт, оскільки саме ретельна їх стратифікація дозволяє забезпечувати інтереси всіх учасників інноваційного процесу у цивілізованій спосіб. Без захисту прав власності на інтелектуальні продукти неможливі цивілізовані форми комерціалізації інновацій та операції з їх реалізації.

Ринкове саморегулювання не може забезпечити оптимальний розподіл ресурсів і максимальну ефективність ІД, тому важливим є ефективне сполучення державної та ринкової процедур узгодження. Розвиток НІС потребує адекватного національним імперативам механізму взаємодії науки, інвесторів, виробництва, споживачів на основі узгодження їх економічних інтересів, що сприятиме підвищенню задоволення потреб її учасників. Крім того, означений механізм сприятиме найбільш ефективній алокації ресурсів, наближенню цін інтелектуальних продуктів до їх граничної корисності, а доходів до внеску кожного суб'єкта в кінцевий результат.

Складність досягнення загального врівноваження (узгодження) ЕІ суб'єктів НІС, на нашу думку, ґрунтується ще і на тому, що задіяними виявляються різноманітні ринки, які диференціюються за об'єктами, територією, ступенем розвитку, станом конкуренції ЕІ (наприклад, ринки товарів і послуг, що вбирають новітні продукти, які з часом втрачають новизну, тобто стають буденними; ринки факторів, де відбувається конкурентне залучення ресурсів до виробництва новітніх та буденних благ, до наукової, пошукової та освітньої діяльності тощо). Ускладнює досягнення більш високого стану узгодження ЕІ суб'єктів НІС вихід означених суб'єктів на різні ринки в процесі здобуття інновацій та впровадження результатів інноваційної діяльності, що, на нашу думку, має стати предметом окремого дослідження.

Регулюючий вплив громадських інститутів на узгодження ЕІ суб'єктів НІС хоча і є непрямим, проте з часом набуває все більшої значущості. Їх основними функціями у цьому впливі є декларування головних інноваційних потреб та інтересів індивіду і ко-

лективу, пошук нових форм їх задоволення, розповсюдження інформації про результати і наслідки інноваційної діяльності, інтеграція людей в громадські утворення для впливу на вирішення проблем, виникаючих у зв'язку з інноваційною діяльністю та захисту особистих і колективних інтересів.

Суб'єкт ІД може здійснити вплив на розгортання інноваційної діяльності індивідуально та (або) у складі тих або інших організацій і установ. Саме на рівні суб'єкта (нанорівні) остаточно розв'язуються суперечності множини ЕІ з приводу ІД. Координаційна самодіяльність суб'єкта щодо узгодження ЕІ є невід'ємною складовою впровадження будь якої інновації. Так, до функцій суб'єкта нанорівня належать інформаційна, тобто усвідомлення та визначення потреб і інтересів щодо ІД і як споживача, і як виробника інновацій; координуюча, що спрямована на узгодження різноманітних інтересів з цього приводу (як економічних, так і інших – моральних, соціальних, політичних, ідеологічних); відтворювальна, яка пов'язана з відтворенням потреб і ЕІ з приводу ІД та їх узгодженням.

Імовірність коливання результату інноваційної діяльності в інтервалі від небезпеки розорення до можливості збагачення поверх середніх доходів стає процедурою відкриття та розвитку таких складових творчого потенціалу суб'єкта нанорівня, які б без звернення до ринкової конкуренції залишалися б нікому невідомими, чи щонайменше невикористаними [16, с.6], що сприяє його самореалізації, а також поширенню інтересів і форм ІД.

В Україні мінливість соціально-економічної структури суспільства, рухомість форм власності під впливом динаміки інституціональних, політичних й інших факторів (у зв'язку зі слабкою правовою та економічною визначеністю), перебудова та удосконалення господарського механізму як ніколи проявляють актуальність удосконалення механізму узгодження ЕІ суб'єктів НІС.

Адже, за слідством із теореми Р. Коуза: якщо трансакційні витрати досить великі, а права власності слабо специфіковані, то локація ресурсів, структура й ефективність виробництва, буде суттєво залежати від роз-

поділу цих прав [17, с. 98]. А це безпосередньо стосується і всієї системи ЕІ суб'єктів НІС.

Разом із скороченням регулюючого впливу держави на розгортання ІД в Україні, у державних заходах впливу на інноваційну діяльність продовжують домінувати адміністративні, переважно примусові, а не економічні методи й стимули. Це зумовлює стихійне розгортання процесів саморегулювання інноваційної діяльності у непередбачуваних формах і напрямках.

Так, в Україні питома вага підприємств, що займалися інноваціями має загальну тенденцію до збільшення [18]: 13,8% в 2010 р.; 16,2 % в 2011 р.; 17,4% в 2012 р.; 16,8 в 2013 р., при цьому за рахунок внутрішніх НДР. При цьому фінансування ІД здійснювалось переважно за власні кошти підприємств, частка яких в 2013 р. становила 72,9% загального обсягу витрат. У означених витратах частка фінансової підтримки державою в 2013 р. становила 1,9% (у 2012 р. – 2,2%), частка коштів вітчизняних та іноземних інвесторів – 1,3% і 13,1% відповідно (1,3% і 8,7%), частка кредитних коштів 6,6% (21,0%) [19, с.163]. Щодо інноваційної продукції, то її частка у загальному обсязі реалізованої промислової продукції займає 3,3% (у 2013 р. – 35,9 млрд. грн., у 2012 р. – 36,2 млрд. грн.). При цьому 44,7% від загального обсягу інноваційної продукції було реалізовано за межі України, у т.ч. в країні СНД – 25,3% [19, с.164].

Для підвищення ступеня узгодженості ЕІ суб'єктів НІС, перш за все, необхідно удосконалити нормативно-правову базу регулювання ІД, де має знайти місце інституціоналізація прав власності за всіма складовими привласнення ресурсів і результатів ІД на всіх рівнях НІС, що може стати підґрунтям досягнення консенсусу інноваційних інтересів суб'єктів ще на стадії їх формування.

Слід зазначити, що наявні заходи узгодження ЕІ в НІС України виявляються недостатніми та потребують творчого удосконалення. Так, за наявною українською практикою роботодавець прагне зацікавити робітників (на рівні підприємства) у просуванні інновацій, перш за все спираючись на моральні та, іноді, економічні стимули, проте

доцільним, на наш погляд, є використання довготривалих заходів впливу роботодавця на інтереси робітників, де різноманіття форм заохочення (підвищення заробітної плати, просування по службі, спеціальні премії, нагороди і пільги, винагорода у вигляді акцій фірми, частини платежів роялті) має бути заздалегідь визначено та задекларовано, а також має підкріплюватись позитивними прикладами і розповсюдженням інформації про них.

Для впливу держави на ЕІ підприємців життєво необхідним є полегшення податкового тягаря тих, хто на законній підставі використовує інновації у виробництві з певним комерційним успіхом. Наприклад, ефективним може виявитися зниження ставки податку на прибуток (не тільки на частину прибутку, отриману внаслідок застосування інновацій, але і на весь прибуток у цілому), отриманий суб'єктом. Свою роль може зіграти і звільнення від ряду податкових платежів, пов'язаних з ІД.

Узгодженість інтересів на рівні регіону має підкріплюватись впровадженням регіональних інноваційних стратегій, які мають розроблятися заздалегідь місцевими органами влади за участю вищих навчальних закладів, агенцій регіонального розвитку, консультативних установ. За досвідом розвинутих країн, створення, наприклад, Фондів регіонального розвитку сприятиме підвищенню ступеня узгодженості ЕІ суб'єктів мезорівня завдяки підтримці новостворених фірм, формуванню сучасної інфраструктури, залученню зовнішніх інвестицій, поширенню програм підвищення кваліфікації кадрів.

Висновки. Заходи стабілізації економіки України потребують створення новітнього теоретичного підґрунтя для коригування стратегії соціально-економічного розвитку та удосконалення НІС на основі удосконалення механізму узгодження інтересів економічних суб'єктів, що має обґрунтовано сполучати процедури їх саморегулювання та ринкової конкуренції, тобто ринкового впливу на узгодження їх інтересів при захитаній та координуючій підтримці держави та громадських організацій. В Україні в умовах кризи, нестабільності політичної ситуації, нерозвиненості інноваційної інфраструктури, не слід нехтувати важливим нематеріа-

льним ресурсом економічного розвитку – потенціалом консенсусу ЕІ суб'єктів НІС.

Література

1. Лебедева Л. В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування / Л. В. Лебедева // Ефективна економіка. – 2014. – № 1. – Режим доступу : URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>
2. Архиреев С. И. Дуализм институциональной архитектоники и задачи рыночной трансформации / С. И. Архиреев // Институційна архітек-тоніка та механізм економічного розвитку: матеріали симпозиуму. – Харків : ІЕП МОН України, 2005. – С. 85–88.
3. Институциональная архитектоника и динамика экономических преобразований / [Т. И. Артемова, С. И. Архиреев, А. А. Гриценко и др.]; под ред. А. А. Гриценко. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.
4. Дементьев В. В. Институты: проблема определения понятия / В. В. Дементьев // Наукові праці Науковий праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна.– Донецьк : ДонНТУ. – 2008. – Вип. 35. – С. 5–35.
5. Костусев А. А. Конкурентная политика в Украине: Монография / А. А. Костусев ; М-во образования и науки Украины, Киев. нац. экон. ун-г. – К. : КНЕУ, 2004. – 310 с.
6. Лозова Г. М. Институційні аспекти створення ефективного конкурентного середовища в Україні / Г. М. Лозова // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 5. – С. 117–121.
7. Малий І. Й. Институційні зміни системи розподілу економічних факторів у транзитивній еко-номіці / І. Й. Малий // Економічна теорія. – 2004. – № 1. – С. 56–68.
8. Мандибура В. О. Нормативно-правова складова институційної архітекtonіки державної форми власності / В. О. Мандибура // Економічна теорія. – 2005. – № 1. – С. 83–98.
9. Михальчишин Н. Л. Конкурентна політика в Україні: проблеми реалізації та напрями їх вирішення / Н. Л. Михальчишин // Соц.-екон. пробл. сучас. періоду України. – 2008. – Вип. 6. – С. 121–129.
10. Яременко О. Л. Институти й економічна свобода господарювальних суб'єктів / О. Л. Яременко, О. М. Панкратова. // Економічна теорія. – 2007. – № 3. – С. 56–71.
11. Федулова Л. І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87–100.
12. Яременко О. Л. Архітекtonіка институційних змін / О. Л. Яременко // Институційна архітекtonіка та механізм економічного розвитку: матеріали симпозиуму. – Харків : ІЕП МОН України, 2005. – С. 70–72.
13. Савчук В. С. Базисні економічні институти і напрями аналізу їх парних взаємозв'язків / В. С. Савчук, В. Д. Якубенко // Економічна теорія. – 2005.

– № 2. – С. 49–63.

14. Економічна енциклопедія : У 3 т. / [відп. ред. С. В. Мочерний]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – Т. 3. – 952 с.

15. Федірко О. А. Національна інноваційна система як об'єкт державної інноваційної політики / О. А. Федірко // Вісник інституту економіко-правових досліджень НАН України. – 2010. – № 1. – С. 63–88.

16. Хайек Ф. Конкуренция как процедура открытия / Ф. Хайек // МЭ и МО. – 1989. – № 12. – С. 6–14.

17. Экономика переходного периода / [под.

ред. В. В. Радаева, А. В. Бузгалина]. – М. : Издательство МГУ, 1995. – 410 с.

18. Держстат України, 1998–2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html

19. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році. Статистичний збірник. / Державна служба статистики України. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2014. – 314 с.

МЕХАНИЗМ СОГЛАСОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ СУБЪЕКТОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: УРОВНИ И СРЕДСТВА КООРДИНАЦИИ

Е. А. Алсуфьева, ст. преподаватель, Национальная металлургическая академия Украины

В статье рассматриваются особенности согласования экономических интересов субъектов инновационной деятельности в рамках национальной инновационной системы. Уровни и средства согласования обозначенных интересов анализируются на основе их структуризации по иерархическому и функциональному критериям. Механизм согласования экономических интересов субъектов НИС рассматривается в плоскости катализации их инновационной активности с целью стабилизации и развития национальной экономики.

Ключевые слова: инновационная деятельность, национальная инновационная система, уровни национальной инновационной системы, согласование экономических интересов, методы согласования экономических интересов, процедуры согласования экономических интересов.

MECHANISM OF COORDINATION OF ECONOMIC INTERESTS OF SUBJECTS OF NATIONAL ECONOMY: LEVELS AND TOOLS OF COORDINATION

E. A. Alsufiyeva, senior lecturer, National Metallurgical Academy of Ukraine

The features of coordination the economic interests of subjects of innovative activity within the national innovation system are considered. Levels and tools of coordinating the identified interests are analyzed on the basis of their structuring according to the hierarchical and functional criteria. The mechanism of coordination of economic interests of the subjects of NIS is covered in the plane of intensification of their innovative activity in order to stabilize and develop the national economy.

Keywords: innovation activities, national innovation system, the levels of the national innovation system, the coordination of economic interests, methods of coordination of economic interests, procedures for harmonizing economic interests.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Тарасевичем В. М. Надійшла до редакції 26.12.2014 р.